

חברים יקרים,

בפרשה השבוע - פרשת ויגש - יוסף מתוודע אל אחיו וחושף את זהותו האמתית. יעקב זוכה להתאחד עם בנו האהוב, לאחר שנים של שכול וייאוש.

יוסף מפגיש בין יעקב לבין פרעה, ומתקיים ביניהם דיאלוג מעניין ביותר:

(בראשית מ"ז, ז) **וַיֵּבֶא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמְדֵהוּ לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה. וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב "כִּמָּה יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ?". וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פַּרְעֹה, "יָמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאָת שָׁנָה מָעֵט וְרַעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא הָשִׁיגוּ אֶת־יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתֵי בִימֵי מְגוּרֵיהֶם". וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פַרְעֹה.**

פרעה שואל את יעקב לגילו - שאלה מעניינת לכשעצמה - ותשובתו של יעקב מזעזעת: מעט ורעים היו ימי שני חיי...

ברמת הפשט, המילה "שְׁנֵי" באה מהמילה שנים, כלומר "ימי שנות חיי". פרשנים רבים מפרשים זאת לא כשנים, אלא כשניים, כלומר, שתי תקופות חיי של יעקב - עד היעלמותו הטרגית של יוסף, ומאז היעלמותו.

כך או כך, כמה עצוב להגיע אל סוף הדרך, להביט אחורה על חייך ולהרגיש את המילים הללו. יעקב יכל היה לומר לפרעה: "אני בן מאה ושלושים, עברתי תלאות רבות, אבל לא האמנתי שאזכה לראות פניו של בני האהוב בשנית. אין מאושר ממני היום". אבל לא, לא כך הוא מסכם את מסע חיי.

שנים חשתי אי נחת מתשובתו של יעקב - על השליליות שבה ועל חוסר הכרת הטוב. אבל הזמן עושה את שלו, ואני מבין היום אחרת את תשובתו. יש בדבריו משהו מאוד אנושי, עמוק וכנה.

החיים אכן קשים! הם מעטים והם קשים! אמנם היום חיינו קלים בהרבה, נוחים בהרבה, ומפונקים ברמות שהאנושות לא יכלה בכלל לדמיין אפילו לפני 50 שנה. ובכל זאת, ברמה האקזיסטנציאלית לא השתנה כלום. אנחנו מגיעים לעולם ללא מפה, ללא הוראות הפעלה, כשרב הנסתר על הגלוי. פעם אחר פעם אנחנו ניצבים בפני החלטות והכרעות - גורליות יותר וגורליות פחות - ואיש אינו לוחש באזנו את "התשובה הנכונה". אנחנו מסתובבים עם פרפרים תמידיים בבטן, והן לוחשות לנו כל הזמן: "האם עשינו נכון?", "האם אני מספיק טוב?", "האם אהבים אותי?", "האם יהיה לי מה לאכול מחר?", "האם הילדים יהיו בסדר?", "האם מישהו שומר עליהם כשאנו לא שם?"... ועוד ועוד. יש כמובן הפוגות בין השאלות. יש ימים שלווים ושמחים, אבל גם כשהכל טוב, ודווקא כשהכל טוב, מרחפת לה עננת נוצה מעיקה - "מה יילד יום? האם גם מחר יהיה טוב?". אבל העננה הכבדה ביותר שנוכחת באופן קבוע בתוך תוכי חיינו היא הידיעה ש... יום אחד נמות. יום אחד כבר לא נהיה כאן. ואנחנו אפילו לא יודעים מתי זה יקרה. ואין לנו מושג מה יקרה אחרי - האם פשוט נתאיין ונעלם? האם משהו יישאר? ואם לא, אז למה נולדנו? מה תפקידנו? בשביל מה לטרוח?

התיאור שתיארתי לעיל משקף את מציאות חיי של יעקב. הוא חי בחרדה ובחוסר ודאות יומיומית.

רש"י מוסיף לנו כאן דבר מה מאוד משמעותי, שמוסיף עוד מימד לאתגר הגדול של חיי של יעקב - ובהשאלה גם לחיינו. הוא מפרש את "ימי שני מגורי" באופן הבא: **ימי מגורי - ימי גירות, (כי כל ימי הייתי גר בארץ אחרים).**

אני רוצה להציע שזה אכן האתגר הקיומי (אקזיסטנציאלי) הגדול ביותר שלנו - החוויה הבסיסית של ניכור וזרות, של להיות גרים בארצם של אחרים. הדבר המדהים הוא, שגם אותם "אחרים" מרגישים את אותה זרות וניכור שאנחנו מרגישים. זו חוויה אנושית שמעטים פטורים ממנה.

כולנו מייחלים לבית. כולנו כמהים לתחושת שייכות. כולנו רוצים להרגיש שיש לנו מקום בעולם.

גם אברהם - הסבא של יעקב - היה גר, אבל הוא היה כל כך חדור בתודעת ה"לך לך אל הארץ אשר אראך", שהוא היה יותר מחובר לחוויית החיפוש אחר הבית המובטח, ופחות עסוק בחוויית הניכור עצמה. יעקב לא נע בעולם בתחושה עמוקה של חיפוש ושל שליחות. נסיבות חייו מטלטלות אותו ממקום למקום, ואין לו רגע מנוחה. אצל יצחק - אביו של יעקב - חוויית הניכור כמעט ולא הייתה כלל. הוא הצבר הראשון בתורה, והוא לא עוזב את ארצו ואת מקומו לעולם. ולכן הוא אומר: **וְלֹא הִשְׁיִגוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אָבִתִּי.**

כן, מעטים וקשים הם חיינו. לא בחרנו להגיע לכאן, לא בחרנו להיות מי שהננו במהותנו, לא בחרנו את המבנה הגנטי שלנו, לא צוידנו כאמור בספר הוראות הפעלה, ורובנו לא נדע לעולם מתי יהיה זה יומנו האחרון.

ויותר מכל, אנחנו כל העת מסתובבים בעולם ברמה זו או אחרת של זרות וניכור, מתגעגעים לבית.

הגרות הזאת הנה הנרטיב המכונן של העם היהודי. אנחנו עם של נוודים, עם של גרים. וזה לא במקרה. היהודי מאז ומתמיד היה המראה הקיומית, המטרידה, והלא-נעימה עבור כל בני האדם. הוא תמיד הזכיר לאנושות שכולנו גרים כאן עלי אדמות, וכולנו מתגעגעים, וכולנו במסע אינסופי הביתה. אלא שאנשים לא אוהבים שמציבים לפנייהם מראה לא נעימה. הם ירדפו את השליח - את מציב המראה - רק כדי לא לראות את האימה הגדולה שבגרות.

העבודה שבלב

האם דבריו של יעקב מזמינים אותנו לעבודה פנימית? האם יש בהם גאולה כלשהי?

אני חושב שכן. יעקב מזכיר לנו לא לחפש את האושר ואת המקום שלנו ואת השייכות שלנו במקומות הלא נכונים. והמקומות הלא נכונים הם... בחוץ, מחוצה לעצמנו. כל חיינו ננדוד כמו אבותינו בין ארץ כנען לחרן, בין ארץ ישראל ומצרים, בין הארץ המובטחת לבבל. בדרך נמצא אוצרות לא מעטים - בחרן נמצא זוגיות, במצרים נשבור שבר, בבבל נמצא חכמה - אבל את הבית, את השייכות ואת מקומו, נמצא אך ורק בתוכנו פנימה. לא בכדי יהודה בתחילת הפרשה, בדיברי הווידוי שלו לפני "אדון כל הארץ" - הלא הוא יוסף - פותח בצירוף המילים, "בי אדוני". אני פונה אליך מתוכי, פנימה.

ארץ ישראל מסמלת עבור עם ישראל את האיכות הזאת של בית, של מקומו הפנימי - לכן כאן זכינו להקים מחדש את ביתנו הלאומי - אבל גם ארץ ישראל הפיזית, אותה אני כל כך אוהב, גם היא איננה "המקום" הזה, וצריך להיזהר שלא להתבלבל. בסופו של יום, כמו שלימד רבי נחמן, "לכל מקום אליו אני הולך, אני הולך לארץ ישראל". לכל מקום אליו אני הולך, אני הולך הביתה. אני הולך אלי. אני הולך אל "המקום" שממנו באתי, לפני שהגעתי בעל-כרחי אל העולם הזה, אל החיצוניות הזאת. זהו אותו מקום פנימי, עמוק, שבו נמצא ספר ההפעלה - הספר שלא יצא איתנו כשיצאנו אל העולם. במקום הזה, פנימה, שם גם נמצא את הנחמה שיעקב כל כך ביקש לעצמו, ולא מצא.

אבל אנחנו נמצא.

"אני הולכת אלי", כתבה לאה גולדברג לפני הרבה שנים.

שבת שלום,

אלישע